

DE ZWERFSTEEN

PERIODIEK ORGAAN VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

Een typisch gezicht op den IJssel nabij het Veerhuis "Halfvasten" te Brummen.

HVS

- *De graven van Bronkhorst als strandvonders*
- *Stichting Werkgroep Boerenerven*
- *Het boerenerf van vroeger*
- *Mark van Rha*

98/1

ISSN: 1386 - 5943
Oplage: 400 ex.
januari 1998

VOORWOORD . . .

Beste leden der Historische Vereniging

Bij het verschijnen van dit blad is het hartje winter en of de vorst ons nog schaatspret brengt is nog maar te bezien. In ieder geval hebben wij ook nog kunstjes in de buurt.

Wat is Steenderen de laatste maanden toch in het nieuws... De noordelijke aftak van de Betuwelijn houdt ons allen bezig en nu komt er ook nog eens een boortoren van de Nederlandse Aardolie Maatschappij nabij Bronkhorst te staan. Een proefboring is nog geen commerciële winning, want als dat gaat geschieden zal menig fundament van onze -historische- panden pijn lijden.

Op het moment dat deze Zwerfsteen op de pers ligt is 29 januari 1998 gaande of voorbij. De burgerij werd door de plaatselijke politiek uitgenodigd om in "De Engel" het wel en wee betr. de noordtak van de Betuwelijn aan te horen. Inderdaad ben ik het met Buddingh' eens. Graaf die trein maar in! Weer anderen zeggen... 'niks ingraven, er zijn betere alternatieven, die trein is al lang achterhaald!'. Kortere wegen over zout- en zoet water. Laat de containers ons land maar passeren en verbeter de havens van Bremen en Hamburg. Waarom moet alles via Rotterdam naar het 'Achterland'? Wij zijn tenslotte binnenkort maar een kleine provincie van het grote Europa...

Ik denk aan het behoud van de mooie landelijke omgeving van onze gemeente. Pak de fiets eens en rij langs "Meerbrink", vervolgens de "Covik" en de Molenweg te Baak, de geplande spoorwegroute. Tussen de Molenweg en het historisch complex "Halve Welle" staat straks een grote 'zoemende muur'. Rest ons in het meest negatieve scenario... op korte termijn bossen aan te planten om weerkaatsende geluiden tussen grond en luchtlagen - vooral bij stabiel weer- te elimineren.

Wij moeten toch wel erg veel geven in Steenderen en ik ben voorts bang, dat deze spoorbaan een economisch fiasco wordt. Kortom... beter ten halve gekeerd, dat ten volle gedwaald! Verscheur de plannen maar!

De redactie is bijna voltallig bijeen geweest en heeft gemeend de leden in 1998 een rijke historische oogst aan te bieden. Pak gerust eens de pen, of als u in het bezit bent van een PC, zet het op een schijfje in WP 5.1. Lukt dit niet, er is altijd een bestuurs- of redaktielid bereid bij u langs te komen om een verhaal op te nemen! Een historische vereniging heeft veelaf 99% consumenten en 1% producenten. Wij willen vooral meer betrokkenheid en als je het dan bij een verjaardag hebt over 'weet je nog toen en toen', dan moet je gelijk de pen pakken! Vandaag valt dus nummer 98/1 in uw brievenbus, dan verschijnt dit jaar nog:

98/2 medio maart (kopij tot half februari inleveren)

98/3 medio mei (kopij tot half april inleveren)

98/4 medio september (kopij tot half augustus inleveren)

98/5 medio november (kopij tot half oktober inleveren)

Afgelopen najaar en winter mochten wij genieten van drie lezingen: Willem Wilterdink reisde naar Siberië en

is net weer terug van een reis naar de USA om nazaten van immigranten -midden vorige eeuw uit de Achterhoek vertrokken- te treffen. Hij deed dit samen met Arie Ribbers van Radio & TV Gelderland en wij komen hier zeker op terug. Dan konden wij genieten van boerenerven en tuinen met een prachtig verhaal door Rob Leopold en in deze Zwerfsteen meer. Tot slot een prachtige diaserie over het ontstaan van de stad Zutphen door Michel Groothedde, stadsarcheoloog van Zutphen.

In Zutphen moet je in de grond of nét onder torenhoogte kijken, want er zijn nog daken en gevelrestanten uit einde 14e eeuw. We gaan een keer kijken met onze gids.

Onze meester-historicus pater Jan Koekkoek schrijft over strandvonders in Bronkhorst, want niet alleen vergingen er schepen op zee. Zo'n sfeervol plaatje op de voorpagina werd ook wel eens wreed verstoord door natuurgeweld. Het is trouwens uit "Gelderland in Beeld" (ong. 1928) en vaag zien we nog de torenspits van Baak in de verte.

Tot onze spijt kunnen wij het artikel van architect Boerman betr. procedures etc bij restauraties van Rijks- en Gemeentelijke monumenten nog niet plaatsen. Het zou teveel 'wordt vervolgd' gaan worden. Dus in maart in het geheel.

Dick Groot Tjooitink komt met een grandioos idee en wel het oprichten van een "Rogge akker werkgroep". Een mogelijke samenwerking tussen HVS, Stichting Boek Bronkhorst, Stichting Bronkhorster Molen, plaatselijke bakkers. Een akkertje van pakweg 0.5 HA, dat op de ouderwetse wijze op handkracht en échte PK's wordt bewerkt. Akker voorbereiden, inzaaien, periodiek onderhouden, maaien en opbinden van de oogst, dorsen met hand -vlegel- of oude dorskast. Een waardevol idee en het is vooral belangrijk de plaatselijke basisscholen bij een dergelijk project te betrekken! Molenaar Dirk Koopmans' ogen begonnen te twinkelen. Dit is nu hét project om de de leeftijds kloof tussen senioren en jeugd te slechten... Wij komen hierop terug.

De familie Boschloo, enthousiaste fietsers komen met een idee om dit jaar in de regio (buurgemeenten) Almen onze jaarlijkse fietstocht te houden. Een interessante oudheidskamer en een boerderij zijn te bezichtigen. Denk erover na en laat uw bestuursleden weten...

16 maart a.s. hebben wij onze Algemene Ledenvergadering en na de pauze is Willem Wilterdink aan het woord. Alle leden hartelijk welkom op een avond om 'door een ringetje te halen'.

Tot slot gaan wij een komende Zwerfsteen aandacht besteden aan Toldijk. "Grolplaats", "Meerbrink en de Schievens" en... wie nog met de stoomtram -Zutphen naar Emmerik- heeft gereisd en geïnterviewd wil worden, late het aub weten aan ons en middels De Zwerfsteen aan de volgende generatie.

Veel leesplezier en zie u allen op maandagavond 16 maart in "De Seven Steenen" te Steenderen.

Paul Kok, voorzitter

'De Zwerfsteen' is de kwartaaluitgave van de historische vereniging der gemeente Steenderen. Opgericht d.d. 1 juni 1992.

BESTUUR:

voorzitter:
Paul Kok
Wehmestraat 1a
7221 BT STEENDEREN
0575-451444

sekretaris:
Yvonne Koning
Paardestraat 7
7221 NE STEENDEREN
0575-452624

1e penningmeester:
Fred v.d. Mije
Hofstraat 4
7223 LR BAAK
0575-441806

2e penningmeester:
Gerri Tijkken
Dr. A. Ariënsstraat 6
7221 CC STEENDEREN
0575-451437

leden:
Geert Jansen
Anjerstraat 12
7221 AS STEENDEREN
0575-452027

REDAKTIE:

Verdi van Leuvensteijn-Breukink
Bronkhorsterweg 21
7221 AB STEENDEREN
0575-451868

Albert Aalderink
Hoogstraat 42
7227 ND TOLDIJK
0575-452226

Wim Jansen
Landlustweg 9
7221 BS STEENDEREN
0575-451658

Paul Kok
Wehmestraat 1a
7221 BT STEENDEREN
0575-451444

CONTRIBUTIE:

Bankrelatie:
Regiobank Steenderen
Bankrekening nr.: 68.52.89.710
t.n.v. de Historische Vereniging Steenderen.

Wij verzoeken U bij lidmaatschap-opgave gelijktijdig de contributie over te maken. Uw betalingswijze is tevens de garantie dat U in het ledenbestand bent opgenomen.

Contributie 1997:

f 25,— voor individuele leden
f 35,— voor echt)paren of samenwonenden.

DE GRAVEN VAN BRONKHORST ALS STRANDVONDERS

Pater Jan Koekkoek

De titel boven dit artikel lijkt misschien wat vreemd: Als men het over een strandvonder heeft dan denkt men onwillekeurig aan het *strand van de zee*. Maar ook bij rivieren kunnen we over stranden spreken en dus ook over strandvonders. Wat is een strandvonder eigenlijk? Een strandvonder is iemand die aangesteld is om toezicht te houden bij het stranden van schepen, bij het aanspoelen van goederen, die moet zorgen voor hulp bij zo'n stranding, die toezicht heeft bij de berging van gestrande goederen, en die er ook voor moet zorgen dat dergelijke goederen terecht komen bij de rechthebbenden.

Tussen haakjes: Men moet strandvonders niet verwarren met strandjutters (ook wel stranddieven genoemd): mensen die zich onrechtmatig aangespoelde goederen toeëigenen.

In het archief van Huis Bronkhorst bevindt zich een document waarin het gaat over het recht van de Heren van Bronkhorst om als strandvonder op te treden bij de rivier de IJssel, en wel "van Oilden Dyren off van sint Niclaus hent an Bruinsbarghe ant oilde gerichte".

Wat of die "Oilden Dyren of sint niclaus" moet aangeven is niet helemaal duidelijk. De archivaris van de gemeente Rheden (waar Dieren onder thuishoort) veronderstelt dat hier misschien Ellecom bedoeld is omdat de oude kerk van Ellecom toegewijd is aan Sint Nicolaas. Dat lijkt wel aannemelijk, al is er tot op heden geen document bekend waarin Ellecom "Oilde Dijren" genoemd wordt.

Met Bruinsbarghe wordt duidelijk Bronsbergen bedoeld. Vroeger was daar de gerechtsplaats van Zutphen, de plaats waar de doodvonnissen voltrokken werden.

In de genoemde acte getuigen vier mannen dat het Huis van Bronkhorst altijd dat recht bezeten heeft. Waarvoor dat getuigenis nodig was wordt niet vermeld. Het getuigenis werd gegeven ten overstaan van Berndt Meijerinck, plaatsvervanger van Goossen van Raesfelt, schout van Zutphen, voor de gerichtslieden jonker Christoffer Willemsen, en Derrick van Wamel, en voor Gerrit ten Pothoff, de richter van Bronkhorst als vertegenwoordiger van Maria gravinne van Hoya en Broekhuisen, gravinne van Bronkhorst en vrouwe van Borculo.

De getuigen waren:

Goossen van Dalen, pastoor van Wichmond, Willem van Oss, Lubbert Engelberts en Willem van Alen ook wel Buck genoemd.

Hen werd gevraagd om getuigenis af te leggen aangaande vier punten:

1. Of het hen niet bekend is dat de IJssel vanaf "oil-

den Dyren, off van sint niclaus" tot aan "Bruinsbarghe" door de heren van het Huis en de Heerlijkheid Bronkhorst bezeten en gebruikt werd,

2. Of het hen niet bekend is dat in 1553 een "boirtaecke" (dekschuit) gezonken is op de IJssel beneden Halffasten, ongeveer bij Derrick van den Walle zijn "oirkamp", waarbij verschillende personen verdronken zijn, die aangespoeld zijn ongeveer beneden Wichmond; en of niet de richter van Bronkhorst, in naam van zijn heer, Joost graaf van Bronkhorst, verlof gegeven heeft om de lichamen uit het water te halen en het geld dat ze bij zich hadden af te nemen; en of het hen bekend is waar de drenkelingen begraven zijn.
3. Of het gezonken schip niet naar Bronkhorst gebracht is
4. Of het hen niet bekend is dat in de IJssel, ongeveer tegen de weerd van Wijlen Gelmer van den Walle, zich een zalmvangstinrichting bevond, die verpacht werd door wijlen Joost graaf van Bronkhorst, en of het hen niet bekend is door wie die gepacht werd.

Hierop antwoordden de heer Goessen (de pastoor van Wichmond), oud 38, Lubbert Engelberts 72, Willem van Oss ongeveer 60, en Berendt van Alen, tussen 30 en 40 jaar:

Wat het **eerste punt** betreft getuigen ze dat, zolang hun heugt, de heeren van Bronkhorst de IJssel met beide zijden in bezit hebben gehouden, gebruikt, en in rechte verdedigd hebben. Lubbert getuigt bovendien dat hij van zijn overleden moeder, die nu 127 jaar oud zou zijn geweest, altijd gehoord heeft dat de heren van Bronkhorst de IJssel in bezit hadden, en gebruikt en verdedigd hebben.

Aangaande het **tweede punt** getuigen ze dat ze ervan op de hoogte zijn dat in 1553 een schuit vergaan is, waarbij 4 personen, namelijk 2 mannen en 2 vrouwen, verdronken zijn, waarvan de 2 mannen tegenover de kerk van Wichmond en de anderen verderop bij het huis van Willem van Oss uit het water gehaald zijn. Deze laatste zijn evenals de eerste twee, met verlof van de richter van Bronkhorst, te Wichmond op het kerkhof begraven.

Ze getuigen verder dat de richter het geld dat hij bij deze mensen vond heeft afgenomen heeft en aan de pastoor van Wichmond ter hand gesteld heeft.

De pastoor getuigt dat hij ten tijde van het gebeurde pas vier jaar in Wichmond was. Daarom heeft hij toen bij de overheden in Zutphen geïnformeerd wat hij moest doen. Deze hebben hem gezegd dat zij zich niet met deze zaak bemoeiden omdat de graaf van Bronkhorst op gemelde plaats de heer was van de IJssel. Het geld dat de richter van Bronkhorst hem in bewaring gegeven had heeft hij gegeven aan de verwanten van de verdronken personen, die arm waren en kinderen hadden.

Wat het **derde punt** betreft getuigen zij eenparig dat door Lubbert Engelberts zelf de gezonken dekschuit naar Bronkhorst gebracht is.

Wat het **vierde punt** betreft getuigen de pastoor van

Wichmond, Willem van Oss en genoemde Berent Meijerinck dat zij nog goed weten dat omtrent genoemde plaats een zalmvisserij geweest is. Van de pacht daarvan is hen niets bekend. Maar de hiervoor genoemde Lubbert (Engelberts) getuigt dat hij zich de zalmvisserij nog goed herinnert en dat Gerrit Kreeft en Arend op de Ass die visserij van wijlen de graaf van Bronkhorst in pacht gehad hebben, en hij weet niet beter dan dat de pacht jaarlijks 6 of 7 zalmen bedroeg.

Meer dan eens heeft hij geholpen bij die zalmvisserij. Deze getuigenissen werden opgetekend door ondergetekende plaatsvervangend richter

Bernt Meijerinck

P.S.

De aangehaalde acte bevindt zich in het Rijksarchief in Arnhem: Archief Huis Bronkhorst nr. 37.

HET BOERENERF VAN VROEGER

Rob Leopold

Een inhaalmanoeuvre

Het historische boerenerf en de authentieke boerentuin hebben in ons land tot nog toe nauwelijks serieuze belangstelling van onderzoekers en ontwerpers onderzonden. De tuingeschiedenis heeft zich in het verleden voornamelijk bezig gehouden met adellijke of burgerlijke tuinstijlen en met het werk van bekende tuinontwerpers.

Voor de beschrijving daarvan bleef ze aangewezen op landgoederen, parken en villatuinen. De traditionele boerentuin - veeleer gegroeid dan ontworpen - viel steevast buiten dit studieterrain. Cultuurhistorici en monumentenzorgers die zich met het platteland bezighielden, richtten hun aandacht vooral op produktiewijzen of bijzondere leefgewoonten, of op het bouwkundig of historisch karakter van de boerderij zelf met haar bijgebouwen. Diepgaande kennis omtrent het specifiek karakter van erven en erfbeplanting ontbreekt in de meeste gevallen of is uiterst fragmentarisch.

Mondelinge cultuur

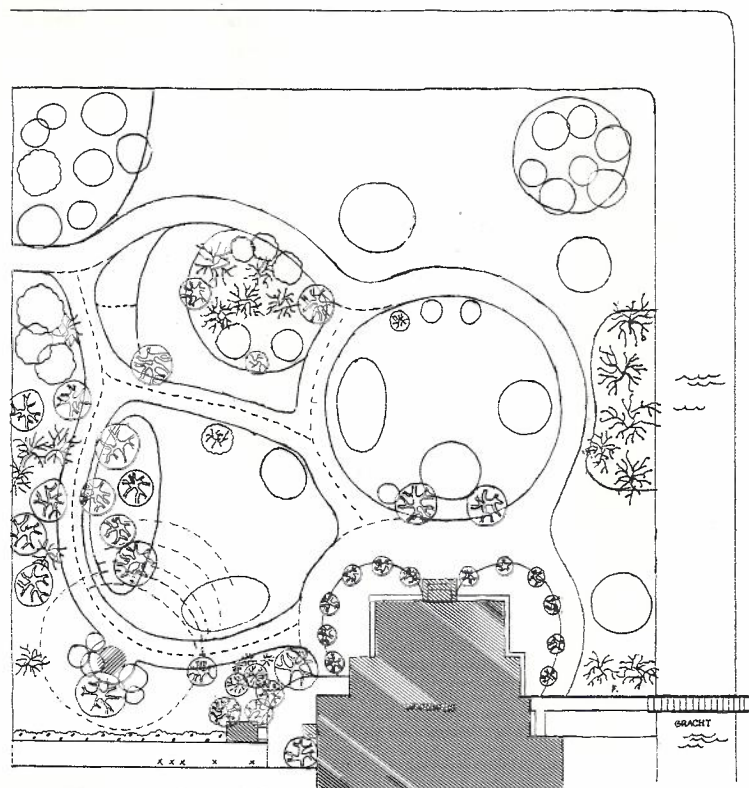
Onderzoek in deze richting wordt aan de andere kant gecompliceerd doordat de plattelandscultuur altijd veel meer een directe, pragmatische en mondelinge cultuur was dan een schriftelijke. Ervaringskennis werd altijd in eerste instantie doorgegeven via de directe praktijk van het dagelijks leven. "Doun in 'n zafnde kunst", heet het in Groningen. Veel van dergelijke kennis bleef impliciet, voor boer en boerin vanzelfsprekend - en dus in hun ogen voor een buitenstaander niet bijzonder interessant. Zelden werd de behoefte gevoeld, dat wat in de dagelijkse werkgang zijn evidente plaats had te objectiveren en op schrift te stellen.

Toch wordt juist een relatieve buitenstaander getroffen door de rijkdom en vaak leerzame schoonheid van wat het authentieke boerenerf kenmerkt. In gesprekken met oudere boerinnen en boeren komt voor een opmerkelijke luisteraar een vaak verrassende hoeveelheid gegevens aan het licht, elk ervan markant afgetekend. Steeds weer valt daarbij op hoezeer zelfs de meest simpele details onmiskenbaar geworteld zijn in de concrete, dagelijkse praktijk. Het is met name om

die reden dat we ook met het begrip "boerentuin" de nodige voorzichtigheid in acht moeten nemen.

Moderne ontwerpen

Wat door ontwerpers de laatste tijd wel eens als zodanig wordt geafficheerd, komt meestal neer op een creatief ontwerp naar eigen inzicht en heeft met een authentieke boerentuin weinig van doen. Het gebruik van buxushaagjes en veel bonte bloemen bijvoorbeeld was indertijd een zéér regionaal - en soms sociaal - verschijnsel en kan in zijn algemeenheid zeker niet als karakteristiek voor de boerentuin worden aangemerkt. Ook kruiden kwamen slechts in beperkte mate voor. De rijkdom van het traditionele boerenerf ligt onder meer in de (regionale) differentiatie, en dikwijls kon de kracht van een erf-met-tuin juist in een grote eenvoud liggen. Het gevaar bestaat dat we met een grote eenvoud liggen. Het gevaar bestaat dat we met een geïdealiseerd, in feite burgerlijk concept de werkelijke

Slingertuin.

charme van de boerentuin aan het oog onttrekken. Ook in meer functioneel gerichte erfontwerpen voor het moderne boerenbedrijf is - in een geheel andere vorm - als bekend veel van de inhoudelijk schakering van voorheen weggefallen. Rond de jaren vijftig ligt hier een diepgaande historische breuk. Het karakter van dergelijke ontwerpen is in elk geval niet of nauwelijks te vergelijken met de situatie van voorheen.

Ontworpen of historisch gegroeid

Omwille van de duidelijkheid wordt voorgesteld voor een meer recentelijk - in welke vorm ook - voornamelijk door buitenstaanders ontworpen tuin bij een boerderij de term "boerderijtuin" te gebruiken. Het woord "boerentuin" wordt dan gereserveerd voor een min of meer gegroeide tuin met authentiek historisch karakter, zoals die veelal onder beheer van boer en boerin zelf tot ontwikkeling kwam en een organische plaats innam binnen het geheel van een traditioneel en *regionaal gedifferentieerd boerenerf*.

Met dit laatste voor ogen zou men met enige goede wil ook varianten als de afgebeelde Art Deco-tuin en de zogenaamde slingeruinen in Groningen - al werden deze voor en rond de eeuwwisseling ontworpen volgens een toenmalige tuinmode - nog als (gestileerde) boerentuin kunnen beschouwen.

Kennisvergaring

Definities zijn nooit meer dan richtlijn binnen het spraakgebruik; de praktijk wordt nu eenmaal gekenmerkt door tussenvormen. Een objectieve waardebeoordeling wordt aan bovengenoemde omschrijvingen dan ook niet verbonden. Desalniettemin zal de in 1988 opgerichte Werkgroep Boerenerven haar aandacht in grote lijnen moeten bepalen tot de laatstgenoemde categorie. Veel achterstand in onze kennis omtrent het traditionele boerenerf namelijk in de komende jaren moeten worden ingelopen. Pas na veel concreet onderzoek zal van enige verantwoorde adviesgeving sprake kunnen zijn bij voorkomende renovaties en reconstructies. Dat onze kennis van deze materie altijd in hoge mate fragmentarisch zal blijven is overigens momenteel al duidelijk. Als gezegd hebben voorgaande generaties verzuimd gegevens voor ons vast te leggen toen die nog ruim voorhanden waren.

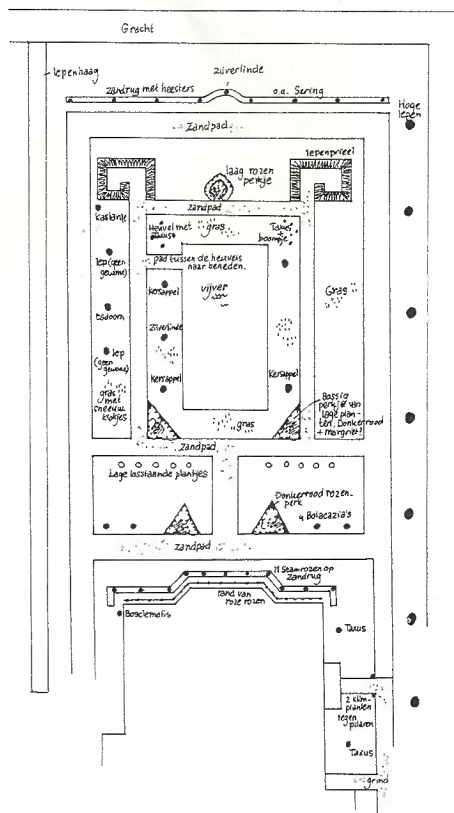
Rechtstreekse benadering

Zoals het er nu voor staat, is de beste - in feite de enige - methode om alsnog concrete kennis over het meer karakteristieke boerenerf in een bepaalde streek te krijgen, een *rechtstreekse* benadering van de oudere generatie. In eerste instantie hebben we dat geprobeerd met een (herhaalde) oproep via het agrarisch tijdschrift Oogst, dat door 120.000 boerengezinnen in ons land wordt gelezen. Gezien de belangstelling die voor dit onderwerp blijkt te bestaan leverde deze actie eigenlijk verbazend weinig bruikbare reacties op. Blijkbaar was voor een concreet resultaat een nog directere benadering vereist.

In een toevallig gesprek met een oudere boer stelden we de vraag of hij eigenlijk nog een *plattegrond* zou kunnen tekenen van het erf waarop hij zijn jeugd had

doorgebracht, en waar hij in gesprekken nogal eens aan refereerde. Misschien konden we aan de hand van zo'n schets ook eens zien wat hij zich nog van dat erf en van de "planten van Grootmoe" kon herinneren. Binnen anderhalf uur hadden we tot onze verbazing - in schetsmatige vorm - een bijna complete boerentuin uit de jaren twintig gereconstrueerd, inclusief beplantingsplan. De tuin van Grootmoe bloeide voor onze ogen op. En geen gewone tuin! De meest verbazingwekkende gegevens werden - bijna terloops - aan het licht gebracht:

- * een elf meter groot rond bleekveld met een paadje er omheen, recht voor het huis;
- * een hartvormig perk vooraan in het midden van dat bleekveld, 2,5 meter breed en gevuld met eenjarigen, vaak blauwe vergeetmijnietjes: aan weerszijden in het bleekveld twee ovaalvormige perken, 2 meter lang, óók met (jaarlijks wisselende) eenjarigen;
- * vier keurig vlakgeschoren lindens langs de voorgevel van het woonhuis, voor de schaduw. Een bankje eronder voor de zomerdag;
- * een 100 meter lange geschoren meidoornhaag, met om de 10 meter op een 45 cm hoge stam een kegelvorm op manshoogte;
- * een perk met onder andere een oude, dubbele, sterk geurende witte roos en een witte sering;
- * een bloementuin met tal van authentieke boerenplanten, bij streeknaam genoemd;
- * een randje van Maartse viooltjes, 30 cm breed en 4 meter lang, dat de bloementuin omboordde, etc.

Art Deco tuin.

STICHTING WERK- GROEP BOERENERVEN

Geschiedenis

Het onderzoek van het boeren erf in Nederland heeft nog maar een korte geschiedenis. Toch heeft het erf een heel eigen waarde en sfeer met z'n tuin, schuren, hokken, weidjes, (fruit-)bomen, hagen, hekken enz. Het vormde de overgang tussen de boerderij en het omringende landschap en was daar nauw mee verbonden. En binnen het leven en werken op de boerderij nam het erf een centrale plaats in.

Om de interesse voor en de kennis van dit specifieke onderdeel van het boerenbestaan te vergroten is bijna tien jaar geleden de Werkgroep Boerenerven opgericht.

△
Doorkijkje met het kloprek en bloemenpracht

◁ *De bewoners genieten van de bloemenweelde naast de hoeve*

Buxus -randpalm- als een omlijsting van de moestuin

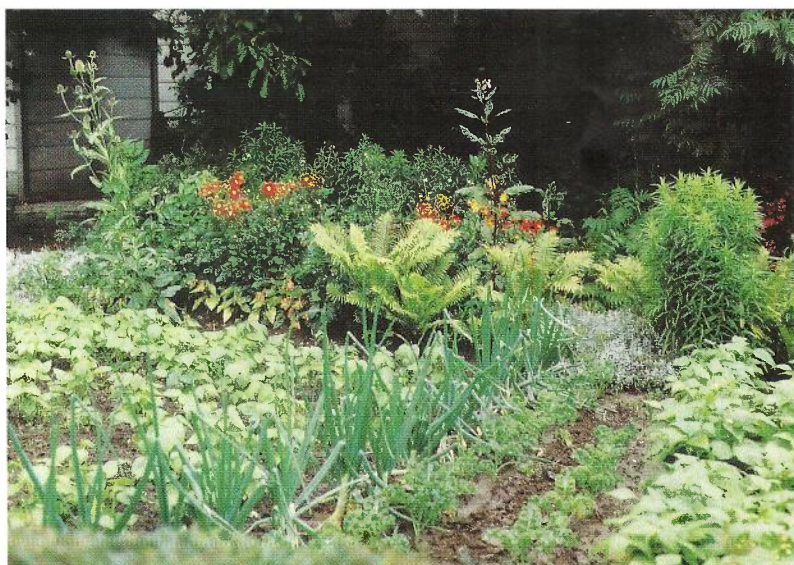

De Stichting Werkgroep Boerenerven

Al spoedig bleek dat er een sterk groeiende interesse voor de boerenerven en hun geschiedenis bestond. Vele tientallen vrijwilligers uit het hele land meldden zich aan om gegevens te verzamelen. Het aantal geïnteresseerden nam snel toe. Om daadkrachtiger te kunnen optreden werd in 1996 besloten om van de werkgroep een stichting te maken.

Het werk van de vrijwilligers en het onderzoek

De vrijwilligers zoekten interessante boerenerven op en documenteren deze. Met behulp van voorgedrukte vragenlijsten en schetsen brengt men in kaart hoe het erf er vroeger heeft uitgezien en hoe het er nu uitziet. Oude foto's en tekeningen helpen om een goed beeld te krijgen van het erf en de veranderingen. De verzamelde gegevens stuurt men naar de Stichting. Het materiaal kan daar op aanvraag door iedereen worden geraadpleegd.

△

Diverse voorwerpen krijgen een tweede leven

Het boek "Boerenerven vroeger en nu."

Om de huidige kennis aan een zo groot mogelijk publiek bekend te maken en mensen te inspireren, heeft de Stichting Werkgroep Boerenerven samen met uitgeverij Terra een boek uitgegeven. In dit schitterende boek, dat geschreven is door ons bestuurslid Jacomien Voorhorst, vindt u karakteristieke erven uit alle delen van Nederland. Een must voor elke liefhebber!

De toekomst

Dankzij het werk van de vele tientallen vrijwilligers ontstaat er langzamerhand een beter beeld van het erf en zijn functie.

Deze gegevens zijn van grote waarde voor het behoud of een verantwoorde (her-)inrichting van het historische boerenerv. Ze leveren zo een bijdrage aan de schoonheid van ons platteland.

De trots van de boerderij in het voorjaar ▷

Oogst aan oude appelrassen in het najaar

▽

Voelt u zich aangesproken door het werk van de stichting en wilt u meer weten of zich aanmelden als vrijwilliger, schrijf of telefoneer dan naar het volgende adres:

Stichting Werkgroep Boerenerven

W.J. ten Veen, secretaris Stichting Werkgroep Boerenerven
 p/a Nederlands Openluchtmuseum
 Schelmseweg 89, 6816 SJ Arnhem
 Postbus 649, 6800 AP Arnhem
 Telefoon 026-357 62 81 en
 privé 020-625 67 39
 Fax 026-357 61 47

We waren als met een wichelroede op een wel gestuit, en nu was duidelijk hoe we te werk moesten gaan. *Directe* actie aan de basis is vereist, *persoonlijke* gesprekken moeten worden gevoerd. *Zoveel mogelijk enthousiaste vrijwilligers moeten in het hele land letterlijk het veld in!* Haast iedereen kent wel een oudere boer of boerin, of zou er naar op zoek kunnen gaan, en zelfs als iedere deelnemer slechts één boerenerf van vroeger aan de vergetelheid ontruk kunnen we nog een schat aan onverhoopte tuinhistorische informatie in handen krijgen. Maar: dat moet dan wel *nu* gebeuren, want over tien, twintig jaar weet niemand in ons land er meer iets van - en dan gaat zelfs het laatste wat rest van een erfenis van eeuwen definitief verloren.

Pamflet

In de daarop volgende weken maakten we de opzet voor een pamflet dat zich in eerste instantie richt op de boerinnen en boeren zelf. Omdat dit onderwerp zich bij uitstek leent voor een *integrale* benadering, worden daarin welbewust niet alleen vragen gesteld over de boerentuin in strikte zin, maar over huis-en-erf als *geheel* - en precies zoals de doelgroep dat zelf ervaart. In de tekst is spelenderwijs een bijna complete checklist verwerkt, en daarmee kan het pamflet ook voor interviewers bij de te voeren gesprekken als ondersteuning dienen.

Mailing

In juli 1991 ging het pamflet, met een oproep tot medewerking, via een uitgebreide mailing het land in. Het scala van adressanten vertoont, gezien de vele invalshoeken die het onderwerp aankleven, een intrigerende veelzijdigheid. Afgezien van de landelijke media en de groene vakpers bevinden zich onder de meer dan duizend aangeschrevenen onder meer de toenmalige Districts - hoofden Bos- en Landschapsbouw, respectievelijk Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij; alle landbouwschappen en standsorganisaties; instituties voor tuinbouwonderwijs en landschapsarchitectuur; landelijke monumentenzorgers en regionale historische kringen; natuurbeschermingsorganisaties en milieuverenigingen; stichtingen voor natuur -en landschapsbeheer en verenigingen voor kleine kernen; voorts alle secretariaten van de Koninklijke Maatschappij Tuinbouw en Plantkunde, alsmede zo'n 130 particuliere tuinclubs in ons land.

Reacties

Ten gevolge hiervan verschenen onder meer publikaties in een aantal tijdschriften en plaatselijke dagbladen. Vooral boerinnen hebben inmiddels al positief op onze oproep gereageerd. In de afgelopen tijd ontvingen we van verschillende kanten plattegronden van erven uit de jaren twintig tot zestig, vaak met zeer interessante details. Niet zelden is zo'n plattegrond zorgvuldig getekend op de achterkant van een kalenderblad - een probleem bleek namelijk dat sommige deelnemers geen papier in huis hadden! Iedere tekening is voor de Werkgroep een verrassing, een haast persoonlijk geschenk, dat vaak met de grootste zorg is uitgewerkt. In korte tijd stuitte we op intrigerende elemen-

ten als een paardenwas, een rosmolen, een karnhuis, een weyer en een plaggenhut om aardappels in te bewaren. Tal van saillante details kwamen aan het licht: vlier stond bij de pomp, want dan kreeg je lekker water; selderij stond onder het pottenrek, want die gedijt het best in vochtige grond; om dezelfde reden stond rabarber vaak langs de (voedselrijke) boengoot.

Van een bepaalde boer was vóór de oorlog al het land afgescheiden met *gevlochten* hagen van diverse houtsoorten. Het zijn vaak dit soort concrete details - met hun hoe en waarom - die dergelijke gesprekken tot een onschatbare bron van informatie maken.

Vrijwilligers gevraagd

Intussen is het, nu de actie enige tijd loopt, steeds duidelijker *van doorslaggevend belang dat vrijwilligers zich melden om plattegronden uit hun omgeving op schrift te helpen krijgen* - op eigen initiatief en via persoonlijke vraaggesprekken.

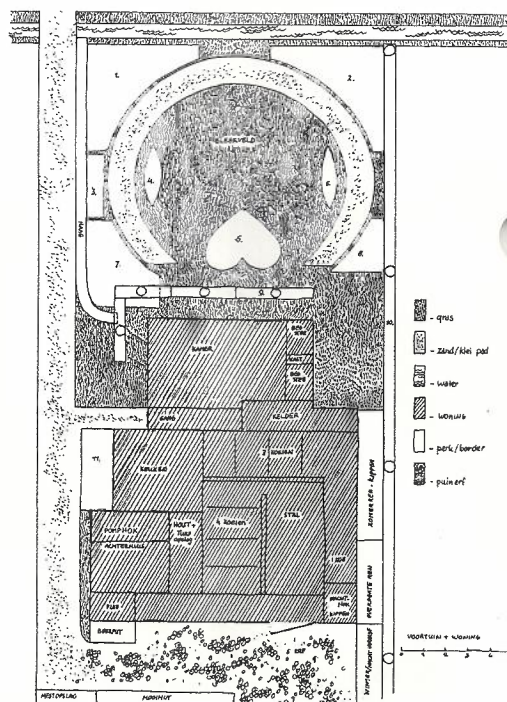
In het licht van de belangstelling die het werk allereerst ondervindt doet het toch bescheiden aantal concrete inzendingen tot nog toe (het ligt rond de honderd) namelijk vermoeden dat een relatief hoge *psychologische drempel* veel potentiële deelnemers er ongewild van weerhoudt hun ervaringskennis aan het papier toe te vertrouwen. Veel op dit punt "werkwillige" boerinnen en boeren hebben, blijkens de reacties, behoefte aan een steuntje in de rug, in de vorm van wat gerichte, zij het informele begeleiding bij het maken van een tekening en het ophalen van hun herinneringen. In een directe en persoonlijke benadering kan dan ook de sleutel gelegen zijn tot veel belangrijke informatie, die ons anders zeker blijft onthouden.

Het belang van vrijwillige inzet wordt nog eens extra onderstreept door het feit, dat tot nu toe voor dit project nergens enige vorm van officiële ondersteuning of subsidie beschikbaar is gesteld!

Praktijkvoorbeeld

Eén voorbeeld van een geslaagde reconstructie mag als exemplarisch gelden voor de waarde van persoonlijk onderzoek.

We vernamen van een erf in Fivelingo (Gr.), sedert jaar en dag bij de streekbewoners bekend vanwege de mooie ouderwetse tuin. De nu bejaarde bewoonsters waren er altijd in aan het werk geweest, maar onlangs waren ze verhuisd. "Dáár zou je nu eens moeten gaan praten", werd ons gezegd, "die weten er vast nog véél van". Een afspraak werd gemaakt. Op ons telefonisch verzoek hadden de dames alvast een tekening gemaakt van hoe de tuin er in de jaren dertig uitzag. Ook de namen van de planten stonden er bij geschreven.

Reconstructie.

Systematisch liepen we vervolgens in een sessie van één dag via hun herinnering het hele erf perk voor perk af, en dit resulteerde in maar liefst 28 pagina's met aantekeningen! Niet alleen de situatie van voor de oorlog kwam tot in details op papier, ook de complete situatie van na de jaren zestig, toen met het oog op het werk enkele van de slingerpaden kwamen te vervallen. De tuin behield evenwel een karakteristieke vorm, want welbewust werd de renovatiegolf die de Heidemij in de jaren vijftig over de streek liet gaan, afgewezen.

Vervolgens werd de tuin zelf in zijn huidige staat opgemeten. Toevallig werd ons diezelfde dag tijdens een lezing door dr. Lucia Albers het ontwerp getoond, dat J. Vroom indertijd maakte voor een tuin in Oostwolderpolder (een heel andere streek van Groningen). Dit ontwerp uit 1902 stemde in hoofdlijnen verbluffend overeen met het resultaat van onze net gemaakte reconstructie!

Met één dag van geconcentreerde aandacht hadden we nu als het ware drie opeenvolgende fasen van een karakteristieke boerentuin op tafel liggen.

Deze "gelaagdheid" geeft inzicht in een historische ontwikkelingsgang zoals die maar zelden aan het licht komt; en kan vervolgens nog met een vierde laag worden aangevuld. Een verantwoorde renovatie is mogelijk, die beantwoordt aan eisen en mogelijkheden van deze tijd (zoals een werkbesparende aanleg en een zekere privacy), maar die toch zoveel mogelijk weet in te spelen op het eigen historisch karakter van de tuin.

Eigen veldonderzoek

Dit voorbeeld maakt duidelijk hoe bijvoorbeeld tuinarchitecten hun inzicht en hun kennis - en daarmee hun vakbekwaamheid - met relatief weinig moeite aanzienlijk kunnen vergroten door bij voorkomende projecten in de naaste omgeving zelf enig concreet veldonderzoek te verrichten. Naast ronduit kennisverrijkend kan het resultaat vaak ook inspirerend werken. Omgekeerd zou men kunnen stellen dat, bij de stand van onze huidige kennis, zonder een dergelijk onderzoek in de meeste gevallen een verantwoorde renovatie nauwelijks valt te realiseren. Ieder concreet veldonderzoek ter plaatse - hoe summier en spontaan ook - moet daarom worden beschouwd als een onmiskenbare diepteinvestering.

Archief

Voor haar centraal archief houdt ook de Werkgroep Boerenerven zich aanbevolen voor de resultaten van dergelijk regionaal onderzoek. Voorts wordt ieder ander initiatief dat het welslagen van de actie "Tekenen een boerenerf van vroeger" kan bevorderen dankbaar aanvaard!

Als gezegd wordt naarstig gezocht naar zoveel mogelijk vrijwilligers' ook hulp bij de verspreiding van het pamflet is van belang. Met vereende krachten hopen we zo alsnog een beeld te krijgen van een buitengewoon rijk geschakeerd facet van ons cultuurhistorisch verleden, dat al haast onherroepelijk aan het oog ontrokken is.

MARK VAN RHA

(vervolg)

5. Lijst van Boerrieters

Zoals reeds eerder vermeld, bleven de Boerrieters twee jaar in functie, ieder jaar bij de opbrandingen werd er een bedankt, en weer een nieuwe beëdigd. (3)

- 1743: Harmen Steenkamp (van Marie Helmich Stede).
- 1744: Derk Pelgrim.
- 1745: Hendrik Pelgrim (van De Eek).
- 1746: Jacob Willems (van de Hof te Rha).
- 1747: Derk Rentinck (van Ebbink's Ketelstede).
- 1748: Hendrik Brouwer.
- 1749: Tönnis Medzen (van Rodenburg).
- 1750: Jan Willems (van De Vree).
- 1751: Gerrit Pelgrim (van De Linkhorst).
- 1776: Goswinus Geurtsen.

- 1777: Willem Medzen (zoon van Tönnis).
- 1778: Jan Janssen (van de Hof te Rha).
- 1779: Gerrit Pelgrim (van de Linkhorst).
- 1780: Garrit Medze.
- 1782: Berend Worm (van de Mullershof)
- 1783: Garrit Wijers (van 't Schuirinck).
- 1784: Jan Janssen.
- 1785: Evert Bartels (van Pel Bartelsplaats).
- 1787: Garrit Wiegman (getrouwd met de Weduwe op De Eek).
- 1788: Willem Medze (van Rodenburg).
- 1789: Harmen Huetink (van De Vree).
- 1790: Hendrik Medze (van Marie Helmich Stede)
- 1791: Evert Bartels.
- 1792: Willem Jansen (van de Hof te Rha)
- 1793: Harmen Huetink.
- 1794: Garrit Wijers.
- 1795: Willem Wijers (van De Veeuwst)

6. Inkomsten en uitgaven van de Mark van Rha

Vanaf 1778 zien we een kasboekhouding ontstaan. (3)

"Afrekening van de afgaande Boerrieter Willem Medze soo van ontfangst als van uitgaaf.

Ontfangst (enkele los liggende stukjes land werden verpacht):
wegens de verpagt van de mest op de gemeente
voor den ooidiek
voor het Straetjen

(guldens-stuivers-penningen)

7	—	5	—	0
4	—	0	—	0
7	—	0	—	0

van 't huis te Weerde	14 — 0 — 0
voor het kolkjen	1 — 18 — 0
Totaal	34 — 3 — 0

Uytgaaf

Uytgaaf aan den timmerman Janssen voor geleverde planken, arbeidsloon en nagels	17 — 13 — 0
aan Harm Teunissen voor genever	1 — 2 — 0
voor een stuk houdt	0 — 12 — 0
nog aan den timmerman voor arbeyt en loon aan de gemeente en aan de Heckens	3 — 6 — 0
aan den Scheuter	0 — 10 — 0
Totaal	23 — 3 — 0
Alsoo blijkt dat over is:	11 — 0 — 0

die den afgaanden boerrigter aan den opvolger heeft overgeteld."

Dan nog als voorbeeld de ontvangsten het jaar 1795:

Van Garrit Wijers voor pagt van de mest	2 — 0 — 0
G. Sloot 1 jaar pagt van de straatweide	15 — 0 — 0
de Boer van de Eeke voor pagt van de straat	3 — 0 — 0
Jan Medze Oyerdiek	16 — 10 — 0
Boer van huis te Weerde	12 — 0 — 0
Van den overschot van Boerrigter Huetink ontvangen	46 — 7 — 0
Tesamen	94 — 17 — 0

Uitgaven 1795

aan Jan Lankhorst betaald	3 — 0 — 0
aan B. Worm voor diessels maaien	2 — 14 — 0
aan deselve, voor de kolk ruimen	2 — 2 — 0
Albert Harmsen, voor vragten	5 — 6 — 0
W. Wijers	2 — 10 — 0
Jan Medse	2 — 5 — 0
timmerman, voor 't maken van de Bedelbrug	3 — 4 — 0
de weg na de Eeke	3 — 0 — 0
aan J. Lankhorst voor genever en arbeid	2 — 4 — 0
aan Harmen Huetink	0 — 12 — 0
Tesamen	26 — 17

Het blijkt dat er door het verpachten van de straatwegen zoveel geld binnenkomt, dat er in jaren zonder veel onderhoud aan dijken en wegen een overschot ontstaat. Dit verdwijnt dan weer als er door hoog water veel schade is aan de zomerdijken.

7. Problemen omtrent onderhoud van wegen

We zagen, dat de Mark van Rha in het bezit was van een aantal wegen. In 1827 leidde dat tot een konflikt met het gemeentebestuur over het onderhoud van de z.g. Bedelbrug en ook bij de verdeling en opheffing van de Mark leidde het wegonderhoud tot een moeizame discussie met de overheid.

Bedelbrug

De Bedelbrug, gelegen in de weg van Steenderen naar het Dierense Veer, over de Groote Beek, is volgens overlevering ooit gelegd door de Mark van Rha. Het geld was bijeengebracht door een kollekte onder de geërfden van de Mark. Ook het onderhoud was blijkens het Markeboek en diverse getuigen steeds door de Mark verricht.

Echter in 1823 had de Provincie Gelderland in een

nieuw Reglement op de Buurtwegen het toezicht op die buurtwegen aan de gemeentebesturen opgedragen. Het onderhoud bleef weliswaar voor degene, die dat voorheen had gedaan, maar een stukje verantwoordelijkheid was bij de gemeente komen te liggen. Toen in 1826 de Bedelbrug slecht werd en gevaarlijk voor passanten, legde de Marke richter dit klusje op het bord van de gemeente.

Gedeputeerde Staten van Gelderland werden aangeschreven. De Burgemeester kwam met een aantal getuigenverklaringen van timmerlieden, die wisten, dat de Brug door de Mark was aangelegd, en die beweerden dat zij op verzoek van en tegen betaling door de Boerichters onderhoud hadden gepleegd. G.S. oordeelde de bewijzen van de Burgemeester te licht en droeg de gemeen-

"De Eek".

te op de brug te repareren, tenzij ze overtuigender bewijzen zouden kunnen overleggen. Toen het besluit van G.S. in de Gemeenteraad werd voorgelezen, had de Burgemeester de brug al laten maken. (5)

Opheffing van de Mark van Rha

Op zaterdag 28-4-1832 is er een vergadering van alle Geërfden van de Raasche Mark, onder leiding van de plaatsvervangend Markerichter Andr. Ardesch, waarin het plan van verdeling wordt voorgelezen. Met eenparige stemmen wordt besloten de gronden volgens het voorstel te verdelen, de restgronden en straten te verkopen en de Mark op te heffen. Terwijl de regering de verdeling van de Markegronden om landbouwkundige redenen stimuleerde, had de Provincie Gelderland bepaald, dat er, met het oog op het onderhoud van de wegen, geen verdeling mocht plaats vinden zonder uitdrukkelijke toestemming van Gedeputeerde Staten.

Derhalve schreven op 30-4-1832 enkele gecommitteerden uit de Mark een brief aan G.S., met hun visie op de wegen in het gebied, en de uitnodiging het nodige onderzoek in te stellen en vervolgens permissie te geven tot verdeling van de Mark. (4)

Eerst vraagt G.S. de mening van de Gemeenteraad en de Distrikts Commissaris (een funktionaris boven een kluster van gemeentes, hij staat dus tussen gemeente en provincie). Op 20-6-1832 schrijft de Distrikts Commissaris, en vertolkt daarmee tevens het standpunt van de Gemeenteraad van 15-6-1832, aan G.S., dat door de verdeling wegen en waterlopen geen schade ondervinden, en dat zij geen bezwaren hebben, mits er op geschikte plaatsen voldoende specie voorhanden blijft voor het onderhoud van de weg en de passage door de toename van het aantal hekken niet te zeer belemmerd wordt. (6)

Op 7-7-1832 verzoekt G.S. de commissie voor bruggen en wegen de zaak ter plaatse te bekijken en advies uit te brengen. Hun bevindingen bij het bezoek op 11 juli zijn een grote tegenvaller voor de Mark.

“Wij hebben de eer hierna te rapporteren:

1. dat het geen voorgenomen verdeling is, maar dat de geërfden reeds gesteld zijn in 't genot van 't hun toegedeelde.
2. dat de markegronden heel anders zijn dan de andere marken in het Graafschap Zutphen, maar meer zoals in de Liemers en Betuwe, in die zin, dat ze voor een groot deel bestaan uit publieke wegen of z.g. straten, die op veel plaatsen een overtollige breedte hebben.
3. dat inkomsten en uitgaven werden beheerd door de Markerichter, dat de inkomsten uit het weiden van vee besteed werden aan het onderhoud van wegen, duikers en Bedelbrug.
4. dat de brug tot 1827 door de Mark is onderhouden, maar dat de brug toen verwaarloosd en slecht was en dat G.S. de gemeente hebben opgedragen ter voorkoming van ongelukken het herstel te doen plaatsvinden.
5. dat sindsdien de Mark wel de gewone inkomsten heeft gehad, maar de leden niet weten waar dat geld gebleven is.
6. dat in deze buurtschappen 5 wegen zijn:

- a. de weg van Steenderen naar het Dierense Veer, op die weg zijn er sinds de verdeling zes hekken bijgekomen, het totaal brengende op dertien.
 - b. een weg van vorige door de Slonsestraat tot de Hongermaat.
 - c. een weg van De Eeckheurne tot de Hongermaat, aansluitend op de vorige (dit is de weg van Steenderen naar Doesburg)
 - d. een weg van de Hongermaat tot de Hoefkensestraat (gem. Hummelo en Keppel).
 - e. een weg van de Hongermaat over de Hooge Luursche Dijk naar Doesburg.
7. dat al deze wegen, behalve a. in een onbruikbaren toestand verkeren, en dat weg d. kan vervallen.

Volgens het plan van de Mark zal het recht van bewijden van die straten te hunnen voordeele verkocht worden en het onderhoud aan de Burgelijke Gemeente gegeven, zonder daarvoor enige schadeloosstelling te geven.

U Hoog Edelachtbare Heeren hierdoor een opgaaf van hunne bevindingen gedaan hebbende, geven wij in consideratie:

dat de overgelegde stukken niet zodanig zijn ingericht, dat daarop de verlangde autorisatie tot verdeling kan worden gegeven.

dat ze teruggezonden moeten worden aan die Mark, met speciale last om zich stiptelijk te gedragen naar de bepalingen van het Reglement op de Buurtwegen van 1823. Bij overlegging van een nader plan dient duidelijk te blijken,

- A. dat de wegen op behoorlijke breedte en bekwame richting zijn aangelegd volgens de regelen.
- B. dat ze voorzien zijn van de nodige bruggen en duikers.
- C. dat de middelen of fondsen zijn aangewezen, waaruit in het vervolg in het van ouds ten laste van de Mark van Rhaa behorende onderhoud kan worden voorzien, de z.g. Bedelbrug daaronder speciaal begrepen.”

G.S. nemen deze aanbevelingen over en schrijven dit op 15-8-1832 via de Distrikts Commissaris aan de Mark en de Gemeente.

Na een maand heeft de Mark het antwoord klaar, en op 20-9-1832 schrijven zij terug:

- ad A. dat er slechts 1 weg door de Mark loopt en dat die aan de eisen voldoet.
- ad B. dat die weg van de nodige kunstwerken is voorzien.
- ad C. dat de Mark bij besluit van G.S. van 16-6-1827 geheel van het onderhoud van de Bedelbrug is ontheven, daar de burgemeester onvoldoende bewijzen voor zijn standpunt heeft kunnen overleggen. dat de Mark bereid is tot onderhoud van de duikers in de nodige fondsen te voorzien, mits we geautoriseerd worden, die gronden, die niet zo geschikt zijn voor verdeling, te verkopen. Dat van oudsher deze weg onderhouden is door hand- en spandiensten van alle inwoners van Rha en Luur, onder leiding van de Markerichter. Specie was genoegzaam voorhanden en dat zal zo blijven.

wat betreft de straten en uitwegen, deze zijn door het Kadaster als particulier eigendom van de Markegenoten opgemeten en aangeslagen. De Markegenoten zijn echter volkomen bereid zoveel grond, als de Gemeente nodig mocht oordelen, voor de aanleg van publieke wegen af te staan, mits tegen behoorlijke schadeloosstelling.

De reactie van de Gemeenteraad blijkt al uit het Raadsverslag van 26-9-1832:

A. er is niet slechts 1 weg door de Mark, maar er zijn nog twee andere, die niet als particulier eigendom moeten worden beschouwd.

de een vanaf De Eeckheurne, de andere vanaf De Linkhorst lopende, die zich verenigen bij de Hongermaat, en zo na een eindweegs uitkomen op de Hoefkensstraat in Hummelo en Keppel.

Beide wegen zijn van algemeen nut en noodzakelijk, de een voor de inwoners van Steenderen en Luur en de andere voor de inwoners van Rha en Olburgen, naar Drempt en Doesburg. Over Toldijk is enkele uren om.

B. Brug, duikers en de lozing van het water zijn genoegzaam geregeld.

C. Het voorstel tot een fonds voor de duikers is acceptabel.

Het besluit van G.S. van 1827 ten aanzien van de brug wordt gezien als een voorlopige maatregel. De brug is aangelegd en onderhouden door de Mark, en dien last kan volgens het bepaalde omtrent de buurtwegen niet zo maar op de gemeente worden afgeschoven. Zelfs eist men van de Mark de 18 gulden, die in 1827 voorlopig aan het onderhoud zijn besteed weer terug. Er is nu wel 150 gulden nodig voor een opknapbeurt.

De Raad verzoekt G.S. derhalve geen toestemming te verlenen alvorens,

* de beide omschreven wegen aan de gemeente zijn overgedragen,

* de nodige fondsen zijn gesticht tot het in orde brengen van die wegen en tot verder onderhoud,

* en het onderhoud is verzekerd van die andere weg, inzake duikers en Bedelbrug, en restitutie is gedaan van de in het verleden besteedde kosten.

De Gemeente kreeg gelijk, behalve betreffend het onderhoud van de brug, op dat punt bleef G.S. bij het besluit van 1827.

De Mark kon niet accoord gaan, en in een brief aan de Burgemeester werden de bezwaren nog eens uitgelegd. (7)

- de Mark is verplicht, als een hunner dat verlangt, de gronden te verdelen.

- de Mark erkent, dat de overheid het recht heeft te eisen, dat de lasten die op de gronden rusten worden nagekomen, doch er kunnen bij de verdeling niet meer verplichtingen worden opgelegd, dan er vroeger waren.

- de Mark wilde wel voorzien in het toekomstig onderhoud van de weg van Steenderen naar het Dierense Veer, inclusief brug en duikers.

Maar ze achtten zich niet verplicht in het onderhoud van de twee andere wegen te voorzien. Wel gronden afstaan, maar dan alleen tegen vergoeding.

8. Openbare verkoop van gronden van de Mark van Rha

De gronden en straten van de Mark van Rha, die niet onder de geërfden zijn verdeeld, zijn verkocht op 22-8-1834 om 10.00 uur, in een openbare verkoping in de Herberg van Willem Seesink te Steenderen. Door notaris Jan de Feyfer van het Canton Doesborgh, zetelende te Steenderen. (4)

Het gaat hier om de volgende goederen:

1. Een kamp tiendplichtig bouwland, den Ooydijkgent., groot 70 roeden. Kad. sectie N nr. 35.
2. Een kamp tiendplichtig bouwland, groot 18 roeden, gelegen in de Ooy, Kad. sectie N nr. 16.
3. Een stuk weidegrond of straat, de Eekstraat gnt., aanvangende bij de bouwplaats den Eekhoorn en eindigende met twee armen:
de een aan de Grote Beek, de ander aan het Hooge Veeuwse Hek.
Zijnde op de kadastrale kaart in grootte, sectie en nummers onbekend, doch voorkomende onder sectie L.
4. Een stuk weidegrond of straat, de Nagelvoortse Straat gnt., in de Luur, aanvangende bij en tegen de weide de Haak, van de Wed. Garrit Jan Bremer, en loopende tot aan de Grote Beek.
Bekend op de kadastrale leggers in Sectie K nr. 145, groot 61 roeden. En sectie O nr. 207, groot 46 roeden. Alzoo geheel groot 1 bunder 7 roeden.
5. Een stuk weidegrond of straat, de Kweekstraat gnt., in de Luur, aanvangende bij de weide De Hongermaat, en eindigende in twee armen:
de een aan de Vaaltweide van Gerrit Breukink,
de ander aan de grond de Slonse,
op de kadastrale leggers voor een klein deel bekend onder Sectie L nr. 119, groot 20 roeden, overigens nummer en grootte onbekend, in sectie L gelegen.
6. Een stuk weidegrond of straat, de Slonse of Rhaasche Straat, beginnende bij de Linkhorst en loopende met twee armen:
de een tot en tegen de weide de Koolhof,
en de ander tot aan de weide de Bastenhofstede, en eindigende aan de weide de Hongermaat.
Op de kadastrale leggers bekend onder sectie L nr. 81 (groot 93 roeden), nr. 111 (groot 6 roeden) en nr. 41 (groot 50 roeden). Voor het geheel dus 1 bunder 49 roeden.

Al deze gronden zijn sinds onheuglijke tijden in bezit van de Marke geweest.

Zijnde gekocht:

1. door Jacobus Wigmans, voor f 275.-, kosten koper
2. door Berend van der Mast, timmerman te Rhaa, voor f 65.-
3. niet verkocht.
4. door Willem Holtslag, landbouwer te Baak, voor f 340.-
5. door Johan Maandag, timmerman te Hummelo en Arnold Cornegoor, voor f 360.-
6. door Jan Pasma, wever en Garrit Jan Teunissen, landbouwer, beiden wonende te Rhaa, voor f 150.-

Anton Metz

(wordt vervolgd)